

Як народжувалася українська система стандартизованих освітніх оцінювань

Лілія Гриневич

≈ 2/3

українців вважали тогочасні вступні іспити непрозорими й необ'єктивними.

Більше половини очікували більшої прозорості та об'єктивності від незалежного оцінювання.

ЗНО – ініціатива громадянського суспільства, що переросла в державну програму

Зовнішнє незалежне оцінювання виникло як **відповідь громадянського суспільства на корупцію при вступі до університетів**. Проте його роль значно ширша — ЗНО одночасно стало основою для трьох державних функцій:

Державна атестація

випускників середніх навчальних закладів

документ

Вступні іспити

до вищих навчальних закладів

документ

Моніторинг якості освіти

на національному рівні

2002

Ідея та
перший
експеримент

● 2002
● 2003
● 2004
● 2005
● 2006
● 2007
● 2008

1

**Проект Міжнародного фонду
«Відродження» щодо прозорії
системи вступу до університетів**

2

Угода про співпрацю

МОН України, Академія педагогічних наук та Міжнародний фонд «Відродження» домовились розробити систему зовнішнього стандартизованого тестування.

3

Наказ МОН №409 від 17.07.2002

Офіційний старт експерименту із зовнішнього тестування навчальних досягнень учнів за фінансової та експертної підтримки фонду «Відродження».

Принципи, на яких ґрунтувалося зовнішнє оцінювання

1 Прозорість

- Повні інформаційні матеріали та зразки
- Приклади відповідей на поширені запитання
- Можливість пробного тестування
- Громадське спостереження на пунктах

2 Об'єктивність

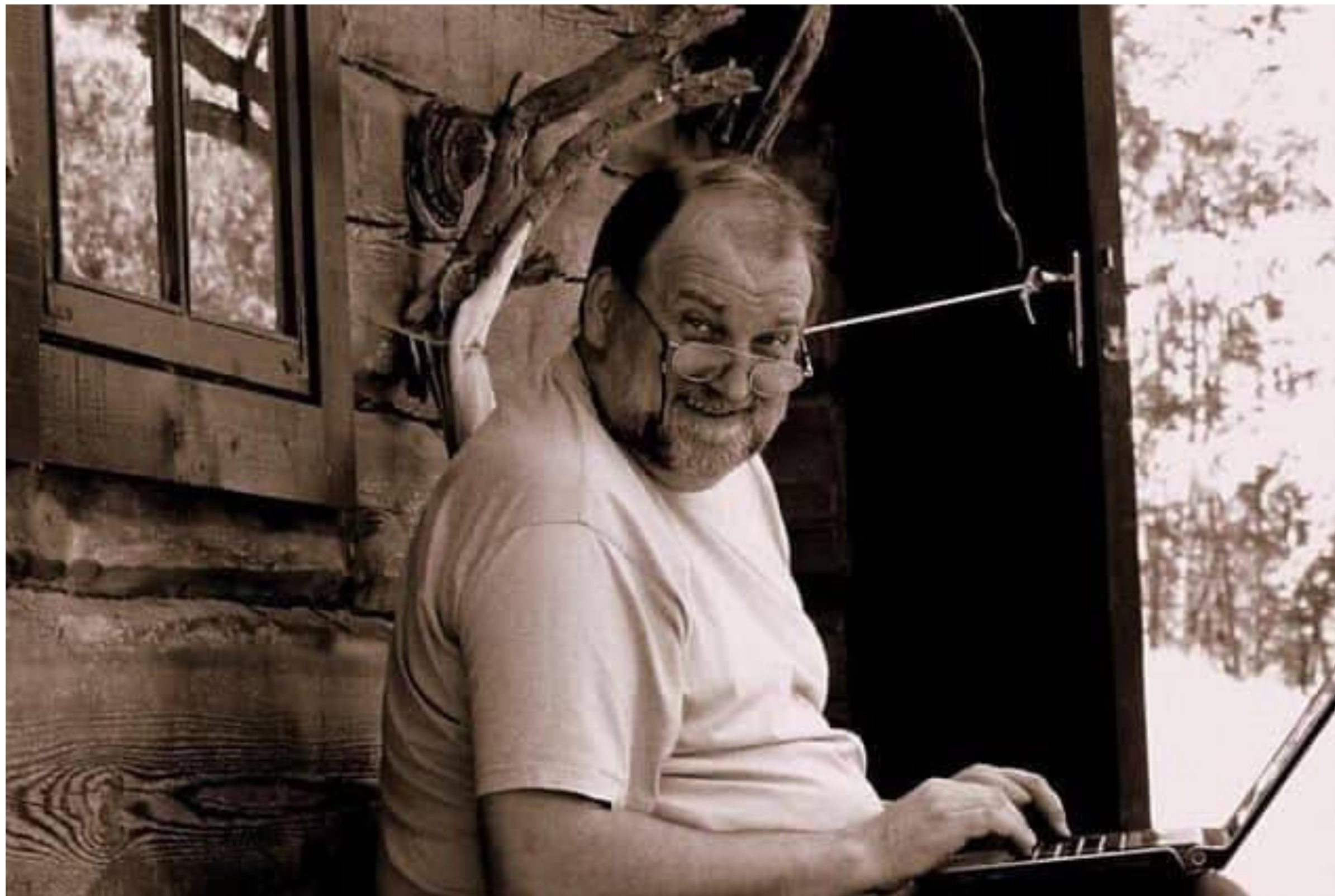
- Якісний, валідний, конфіденційний тест
- Семінари з міжнародними експертами
- Фахівці середньої освіти й вишів у
- Захищене пакування тестових зошитів

3 Неупередженість

- Анонімність робіт, комп'ютерна обробка
- Подвійна перевірка розгорнутих відповідей
- Навчені інструктори та представники центрів

4 Рівні умови

- Однакові процедури для всіх учасників
- Передбачена процедура апеляції

Алгірдас Забуліоніс – міжнародний консультант із питань оцінювання якості освіти, тестування і іспитів

2003

Перший пілот

1

Перший пілот

Протестовано 3121 випускників шкіл з математики та історії

2

4 університети

Національний університет «Києво-Могилянська академія», Львівський національний університет імені Івана Франка, Одеський національний університет імені Іллі Мечникова, Харківський державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди

3

4 регіональні центри

Київ, Львів, Харків, Одеса (2003)

4

Центр тестових технологій

Презентовано 17 червня 2003 р.

5

Визнання на рівні уряду

Програма дій Кабінету Міністрів зафіксувала потребу впровадження системи зовнішнього

Прес-конференція 14 квітня 2003 р.

Перший пілот (10 травня 2003 р.)

ГОЛОВНА > ОСВІТА

ЗОВНІШНЄ ТЕСТУВАННЯ: ПРОБА ПЕРА

28 березня, 2003, 00:00

Поділитися

Додати ZN.UA як бажане джерело в Google

Автор
Павлина Семиволос

Який міжпартійний блок було створено у Львові на початку Першої світової війни? Хто керував боротьбою загонів УПА проти радянської влади в 1944–1950 рр.?..

Тихо: йде
тестування!

Який міжпартійний блок було створено у Львові на початку Першої світової війни? Хто керував боротьбою загонів УПА проти радянської влади в 1944–1950 рр.?

Яку роль відіграли нормани (варяги) у створенні Київської держави? Забули? Тоді, можливо, обчислите площу фігури, обмеженої графіками функцій $y=x^2-2x+2$ і $y=2+4x-x^2$? Або в градусах визначите гострий кут трапеції, знаючи, що її основи дорівнюють шести і двом сантиметрам, а площа трапеції — 8 см²? Кажете, і в точних науках не сильні? Ну, якщо ви нинішнього року не закінчите школу і не плануєте 10 травня ц.р. брати участь в атестаційному тестуванні з математики й історії (спільний проект МОН України і Міжнародного фонду «Відродження»), то особливо

**Дзеркало тижня. 28 березня 2003 р.
Автор: Павлина Семиволос**

**Круглий стіл щодо міжнародного досвіду
проведення зовнішніх екзаменів (19.11.2003)**

**Перша Міжнародна науково-практична конференція
«Вимірювання навчальних досягнень школярів і студентів: методологічні, гуманістичні,
методичні, технологічні аспекти» за участю міжнародних експертів (м. Харків, 20-21.11
2003 рік)**

2004

Пілот масштабується

1

Пілот масштабується

У зовнішньому тестуванні взяли участь 4485 випускників із 946 шкіл України

2

31 університет-учасник

добровільно погодився зараховувати результати тестів замість звичних на той час вступних іспитів за згодою абітурієнтів

3

9 регіональних центрів

Вінниця, Дніпропетровськ, Донецьк, Івано-Франківськ, Київ, Львів, Одеса, Сімферополь, Харків

4

Постанова КМУ №1095 від 25.08.2004

«Деякі питання запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти».

Ланцкорона (Польша)

Помаранчева революція

2005

**Законодавче
підґрунтя та
створення
майданчика для
дискусій**

- 2002
- 2003
- 2004
- 2005**
- 2006
- 2007
- 2008

1

Пілот масштабується

Відбулося зовнішнє оцінювання з української мови, математики, історії та економіки, у якому взяли участь **8700 випускників шкіл**.

2

Указ Президента №1013 від 04.07.2005

Доручення протягом 2005–2006 рр. перейти до вступних випробувань у формі зовнішнього оцінювання й передбачити відповідне фінансування.

3

Постанова КМУ №1312, грудень 2005 р.

«Про невідкладні заходи щодо запровадження ЗНО та моніторингу якості освіти» — затверджено Положення про УЦОЯО.

4

Вісник ТІМО

Заснування науково-методичного журналу «Вісник ТІМО (Тестування і моніторинг в освіті)», головний редактор – Сергій Раков

2006

Січень – Травень

**УЦОЯО стає
інституцією**

- 2002
- 2003
- 2004
- 2005
- 2006**
- 2007
- 2008

Постанова Уряду від 31.12.2005 передбачила фінансування УЦОЯО в бюджеті 2006 року – уперше кошти на функціонування центру та проведення зовнішнього оцінювання були закладені в Державний бюджет України.

*«Вищі навчальні заклади зобов'язані зараховувати як **результати вступних випробувань** (вступних іспитів) бали сертифікатів УЦОЯО, отримані внаслідок зовнішнього оцінювання 2006 року».*

Наказ МОН України від 01.02.2006 № 71 «Про затвердження Умов прийому до вищих навчальних закладів України»

2006

Червень

Перше національне ЗНО

41 818

випускників
склали тест

178

пунктів
тестування по
Україні

~8 000

педагогів
залучено до
проведення

1

Українська мова, математика, історія

Предмети першого загальнонаціонального зовнішнього оцінювання, червень 2006 р.

2

6 300 інструкторів та 700 екзаменаторів

Забезпечили проведення тестування на всіх пунктах країни.

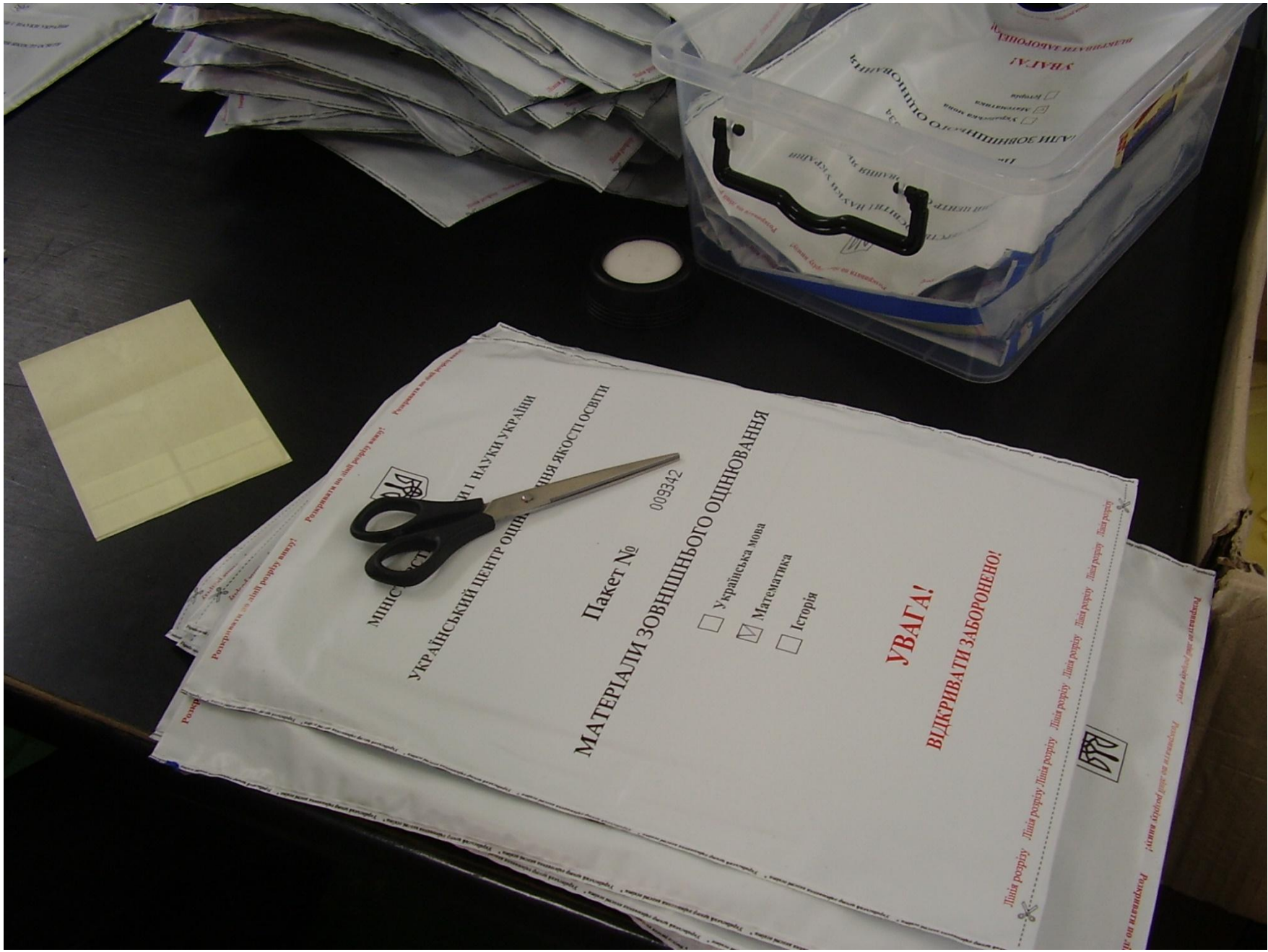

Конференція в Криму, 2006 рік

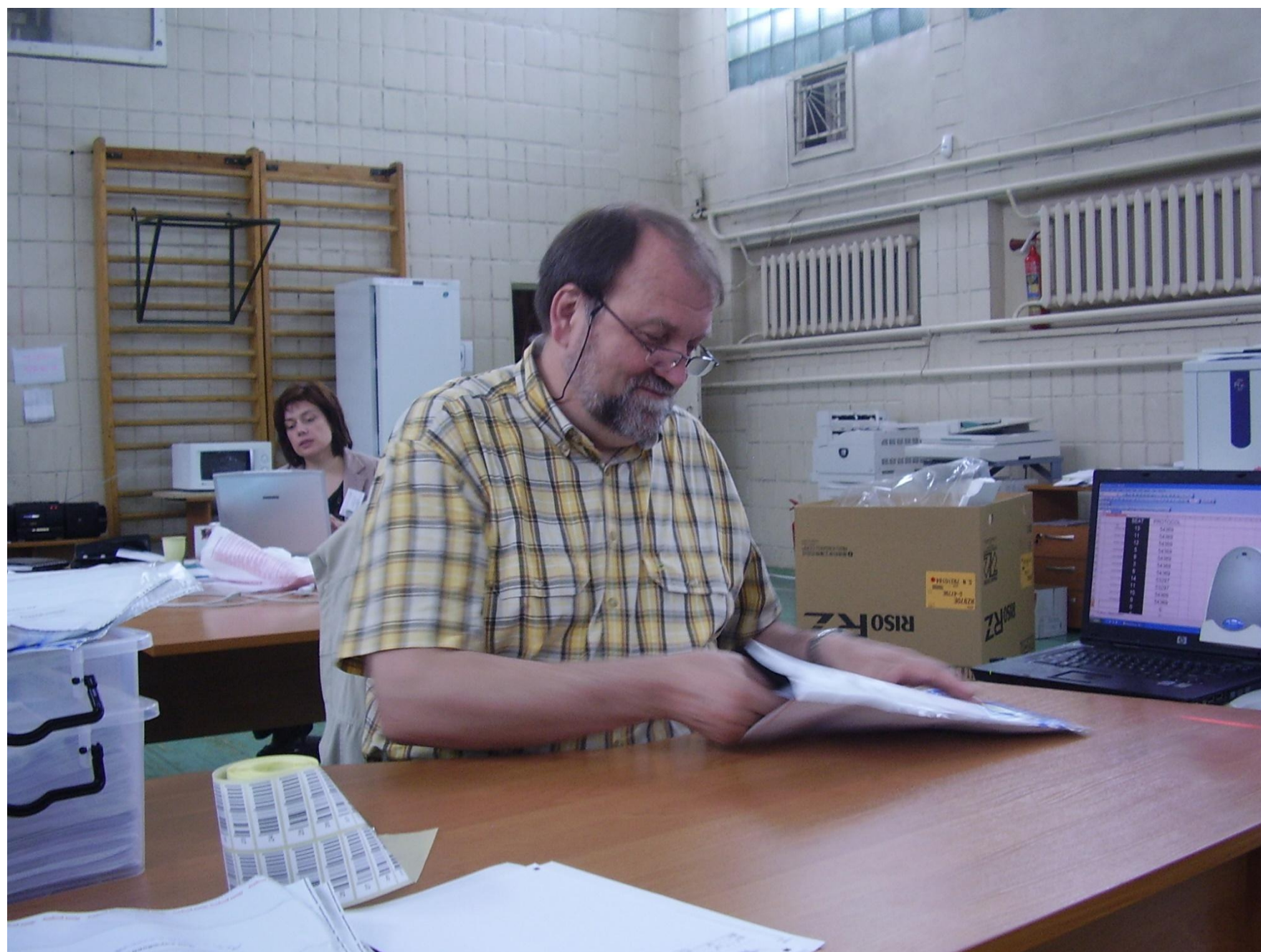
**2006 рік. Встановлення технологічної лінії в
спортивному залі середньої школи №71 м.Києва**

2007

Масштабування й довіра

117 000

випускників узяли
участь у зовнішньому
оцінюванні

26%

випускників вступили
до ВНЗ без
додаткових іспитів

1

Апробація процедури апеляції

Уперше запроваджено можливість перегляду
результатів тестування.

2

Рішення на 2008 рік — липень 2007 р.

Ухвалено рішення зробити зовнішнє оцінювання
доступним для всіх охочих вступити до вищих
навчальних закладів.

Що змінило правила гри?

- 1 Університети-першопрохідці надали реформі академічну легітимність
- 2 Незалежна процедура розірвала зв'язок між вступником і приймальною комісією
- 3 Сліпе кодування, сейф-пакети й «чужі стіни» мінімізували людський фактор
- 4 Апеляція створила контрольоване право на перегляд результату
- 5 Громадська підтримка захистила ЗНО від політичного реваншу

2008

Не експеримент,
а система

1

ЗНО – для всіх охочих

Зовнішнє оцінювання стало доступним для кожного вступника до вищих навчальних закладів України.

2

Апеляція та додаткова сесія

Апеляційна кампанія — для всіх учасників; додаткова сесія — для тих, хто з поважних причин не зміг узяти участь в основній.

3

Кінець експерименту

Зовнішнє оцінювання офіційно стало невід'ємною складовою освітньої системи держави.

Моніторинг якості освіти на міжнародному рівні: TIMSS

TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) — міжнародне дослідження якості математичної та природничої освіти, у якому Україна бере участь з 2007 року.

2007 — Тестування

Україна вперше взяла участь у міжнародному дослідженні TIMSS.

2008 — Аналіз і реформа

Результати лягли в основу оновлення шкільних програм і підручників.

Що змінилося в підручниках з 2008 року:

Практичні завдання

**Тести різних
форматів**

Застосування знань

Джерела: результати TIMSS-2007 (IEA); аналітика — schoollife.org.ua, unian.ua.

2007–2014: юридична війна і політичний опір

У 2008 році ЗНО стало обов'язковою умовою вступу. Далі почалася боротьба за незворотність.

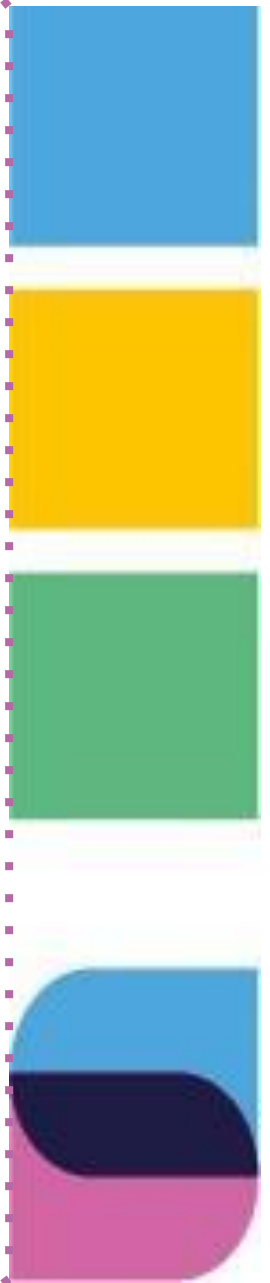
- судові позови проти наказів МОН
- апеляція опонентів до автономії університетів
- аргумент захисту: ЗНО гарантує рівний доступ до освіти
- політичні спроби реваншу у 2010–2014 роках

2014: ЗНО фіксується в законі

Після Революції Гідності **Закон України «Про вищу освіту»** остаточно закріпив ЗНО як єдиний, обов'язковий і безальтернативний інструмент вступу до закладів вищої освіти.

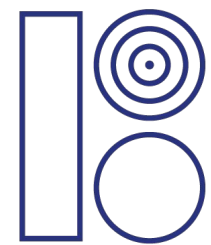
Урок реформи: процедурна чесність потребує не лише правильного інструменту, а й інституційної незалежності, суспільної коаліції та правового захисту від реваншу.

Хто допоміг пройти цей шлях на початковому етапі

Громадянське суспільство та молодь стали рушієм реформи – а міжнародні партнери підтримали її ресурсами й експертизою.

- Міжнародний фонд «Відродження» (International Renaissance Foundation)

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

- Американські Ради з міжнародної освіти (American Councils for international education)

- Світовий Банк (World Bank Group)

WORLD BANK

Як змінювалося суспільне сприйняття зовнішнього оцінювання?

2002 ЗАПИТ

≈ 2/3

вважали іспити непрозорими й необ'єктивними

Більше половини очікували більшої прозорості та об'єктивності від незалежного оцінювання.

2008 СУМНІВИ

42%

підтримували перехід на ЗНО у грудні 2008 року

Побоювання:

- **67%** - можливий продаж тестів
- **64%** - допомога інструкторів окремим учням
- **60%** - підробка сертифікатів
- **65%** - хабарі у ВНЗ попри результати

2011 ДОВІРА

50%

підтримували вступ за результатами ЗНО

42% - рівні умови
50% - шанс для здібних дітей
36% - менше корупції
*Серед тих, хто безпосередньо стикався із ЗНО: **54%, 61% та 45%.***

2020 ПІДТРИМКА

67%

підтримували систему вступу за результатами ЗНО

Близько **60%** вважали, що ЗНО зменшило корупцію при вступі; близько **70%** - що воно ставить абітурієнтів у рівні умови.

2020: за 12 років ЗНО пройшло шлях від предмета сумнівів до системи, яку підтримували дві третини

громадян

ОЦІНКА ЧЕРЕЗ РОКИ

Вступ до вишів за результатами ЗНО — чи не єдина реформа останніх років, що позитивно сприймається українцями та об'єднує

суспільство.
За даними загальнонаціональних опитувань 2008–2014 рр. — Ірина Бекешкіна, директор Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва», прес-конференція в Укрінформі.

«Реформа вступу за результатами зовнішнього незалежного оцінювання була, може, єдиною справді позитивною реформою в Україні. І це реформа, яка об'єднала всіх. Більшість вважала і вважає, що зовнішнє тестування дає змогу обдарованим дітям вступити до будь-якого вищого навчального закладу, навіть найпрестижнішого... Зовнішнє тестування стало кроком до справедливості в державі. Це при тому, що у нас взагалі постійно відчувається нестаток справедливості в різних галузях».

Ірина Бекешкіна

Директор Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва», січень 2015

ЗНО стало однією з найуспішніших реформ в українській освіті

— Національна академія педагогічних наук України, 2015

●
**Прозорий вступ до
університетів**

●
**Звужений простір для
корупції**

●
**Рівні шанси для
абітурієнтів з усіх
регіонів**

Джерела: НАПН України, прес-реліз, 2015 (naps.gov.ua); ретроспективний огляд освітніх реформ, «Вчися.Медіа», 2026.

**ЩИРА ВДЯЧНІСТЬ
УСІЙ КОМАНДІ
УЦОЯО ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ
ЦЕНТРІВ!**